

กลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น
อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

Communication Strategies and Network of Organic Agriculture

Phra Tan way, Tha Maka District, Kanchanaburi Province

นัชชา ศิริธนาธร

Natcha Sirinthnathorn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Management Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

Email: natcha.thorn@gmail.com

Received December 21, 2021; Revised February 7, 2022; Accepted March 15, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น 2. กลยุทธ์การสื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และ 3. เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการจัดเวทีชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 45 คน คือ กลุ่มแกนนำ สมาชิก บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชนและอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมกับการเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) การก่อตัวแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น 2) การเผยแพร่แนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และ 3) การขยายแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น 2. กลยุทธ์การสื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร 2) กลยุทธ์การสร้างสาร 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ 4) กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร ด้านปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นพบว่า มี 4 องค์ประกอบ 1) ปัจจัยการผลิต 2) การแพร่กระจาย 3) การบริโภค และ 4) การสนับสนุนจากภายนอก 3. เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบด้วย 1) เครือข่ายภายในชุมชน ได้แก่ เครือข่ายเรียนรู้ และเครือข่ายกิจกรรม 2) เครือข่ายนอกชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่สนับสนุน และกลุ่มที่ร่วมปฏิบัติการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสาร; เครือข่ายการสื่อสาร; เกษตรอินทรีย์

Abstract

This article aimed to 1. investigate the situation of organic agriculture in the Phra Thaen way; 2. investigate communication strategies and driving factors of organic agriculture in the Phra Thaen way; and 3. investigate communication networks of organic agriculture in the Phra Thaen way. Qualitative research methods were used consisting of in-depth semi-structured interviews, participatory observation, and community forums, with 45 key informants. The participants were leaders, members, government officers, private sectors, and others involved with organic agriculture in the Phra Thaen way.

It was found that 1. The situation of organic agriculture in the Phra Thaen way was divided into three phrases, including 1) the emergence of the concept of organic agriculture in the Phra Thaen way, 2) the dissemination of the concept of organic agriculture in the Phra Thaen way, and 3) the expansion of the concept of organic agriculture in the Phra Thaen way. 2. The communication strategies and driving factors for organic agriculture in the Phra Thaen way consisted of 1) strategies related to messengers, which were strategies of influencers 2) strategies for creating messages 3) Strategies for using media 4) strategies related to receivers factors of organic farming in the Phra Thaen way: 1) production factors, 2) distribution, 3) consumption, and 4) external support. 3. The communication networks for organic agriculture in the Phra Thaen way included 1) networks within the community, such as learning networks and network activities, and 2) out-of-community networks, which were supporting groups and collaborating groups.

Keywords: communication strategies; communication networks; organic agriculture

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบจำลองทางเศรษฐกิจ ที่อธิบายรูปแบบและแนวคิดการบริหารนโยบายเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมสำหรับประเทศซึ่งยังมีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีระดับที่ต่ำที่เรียกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาโดยมุ่งที่จะรักษาความมั่นคงและสันติสุขในสังคม อีกทั้งสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจให้ราษฎรในพื้นที่ชนบท ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามควรแก่สภาพ โดยประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) พยายามพึ่งตนเองในการผลิตตามขีดความสามารถทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ โดยให้การพึ่งพาต่างประเทศอยู่ในขอบเขตอันสมควร 2) ให้เศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมมีแนวโน้มในการเจริญเติบโตขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี โดยดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจด้วยความรอบคอบ ไม่ประมาท 3) ให้รู้จัก

ประมาณตนในการบริโภค โดยไม่ใช้จ่ายเกินรายได้และรู้จักมัธยัสถ์และอดออมโดยยึดหลักการพอมีพอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย 4) พยายามปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยีที่มีอยู่ทั้งในด้านการผลิต การจัดการ และการตลาดทางเลือก อีกทั้งพิจารณาความเหมาะสมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีให้มีมูลค่าเพิ่ม และแนวทางการเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตสำหรับชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนอาจรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่ม เครือข่าย สหกรณ์ ซึ่งสมาชิกร่วมกันผลิต ร่วมกันจำหน่ายและร่วมกันดูแลสวัสดิการและชีวิตความเป็นอยู่ให้มั่นคง ปลอดภัย และมีสันติสุข (Na Pombegra, 2008)

แนวคิดเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เข้ามาแพร่ขยายภายในชุมชนเทศบาลตำบลพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2561 และต่อมาได้ก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนวิถีพระแท่น เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นในปี พ.ศ. 2562 ปลุกผักปลอดภัยไม่ใช่สารเคมีด้วยการทำสวนหลุมกุญแจหรือ “คีย์โฮล” เป็นองค์กรชุมชนที่ได้ต่อยอดมาจากโครงการการพัฒนารูปแบบการตลาดเกษตรรายย่อยและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเริ่มต้นจากการมีสมาชิก 23 คน ครอบคลุมพื้นที่หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 โดยเน้นไปที่บุคคลต้นแบบเป็นหลักคือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 สุริยา เอมทอง ได้ถ่ายทอดแนวคิดให้กับคนใกล้เคียงและขยายออกไปเรื่อย ๆ ซึ่งจากการทำโครงการที่ผ่านมามีสมาชิกได้มีการลองผิดลองถูกมาหลายครั้ง จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง สามารถนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดในชุมชน ต่อมาได้ก่อตั้งตลาดคีย์โฮลขึ้น ซึ่งทำการเปิดตลาดทุกวันเสาร์ที่ 2 และ 4 ของเดือน ณ วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เพื่อเปิดพื้นที่ให้ชุมชนใกล้เคียงได้มีโอกาสบริโภคผักปลอดสารพิษ และส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ในปี พ.ศ. 2563 เกิดการขยายตัวของสมาชิกที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเทศบาลตำบลพระแท่น จำนวน 12 หมู่บ้าน ซึ่งขยายจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 55 คน จากการเชื่อมโยงระหว่างระบบเกษตรกรรายย่อยผลิตอาหารปลอดภัย บทบาทของกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบ จนเกิดเป็นเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (Sathapitanon, 2004) กล่าวว่า การสื่อสารน่าจะเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ช่วยเปิดประตูไปสู่การที่เครือข่ายมีความมั่นคง เข้มแข็ง อันนำไปสู่ความสามารถที่จะช่วยในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการพุ่งความสำคัญมาที่การเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ให้สามารถทำงานสอดคล้องประสานกันไปด้วยการสื่อสารที่รวดเร็วและตรงกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อการขยายตัวของเครือข่ายในระยะเวลาอันสั้นเนื่องจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยที่สำคัญก็คือลักษณะของแกนนำและลักษณะของเนื้อหาหรือสารที่ส่งออกไปนั่นเอง

จากปรากฏการณ์ข้างต้น เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นมีปัจจัยที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่และการพัฒนาการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเผยแพร่ความรู้

หลักเกี่ยวกับนวัตกรรมดิจิทัล ด้วยการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนพระแท่นจึงเป็นพื้นที่ที่ดำเนินการเผยแพร่แนวคิดเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ หากแต่ว่าผลสัมฤทธิ์ในการเผยแพร่หรือดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ถ้าปราศจากความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารแล้ว กิจกรรมดังกล่าวก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งประเด็นดังกล่าวกลายมาเป็นข้อสงสัยที่สำคัญ ที่ทำให้ผู้วิจัยต้องการเข้าไปศึกษาชุมชนแห่งนี้ในมิติของการสื่อสาร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น การยอมรับแนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร ปัจจัยการขับเคลื่อนและเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ซึ่งผลการศึกษาดังนี้จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ และสามารถขยายขอบเขตเนื้อหาการประยุกต์ใช้กลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งกลุ่มผู้นำหรือปราชญ์ชาวบ้านอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ สู่เครือข่ายหรือชุมชนของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดกลยุทธ์การสื่อสาร ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร กลยุทธ์การสร้างสาร และกลยุทธ์การใช้สื่อ ส่วนเครือข่ายการสื่อสารนั้นประกอบไปด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำเครือข่าย กลุ่มสมาชิกเครือข่าย และกลุ่มพันธมิตรเครือข่าย ส่วนพันธมิตรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ หน่วยงานภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในชุมชน แต่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน (Euajarusphan & Natnicha, 2018)

2. แนวคิดเครือข่ายการสื่อสาร (Communication Network) การเกิดขึ้นของเครือข่ายการสื่อสารในด้านพฤติกรรมของมนุษย์นั้น โดยปกติมนุษย์จะมีปฏิริยาตอบโต้กันซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่งหรือมากกว่านั้น การไหลของการสื่อสารระหว่างบุคคลจึงกลายเป็นรูปแบบที่เรียกว่าเครือข่ายการสื่อสาร ซึ่งสมาชิกในเครือข่ายจะทำหน้าที่ต่าง ๆ กันไป เช่น แกนนำเครือข่าย สมาชิกเครือข่าย และพันธมิตร เป็นต้น (Roger & Kincaid, 1981) เครือข่ายซึ่ง

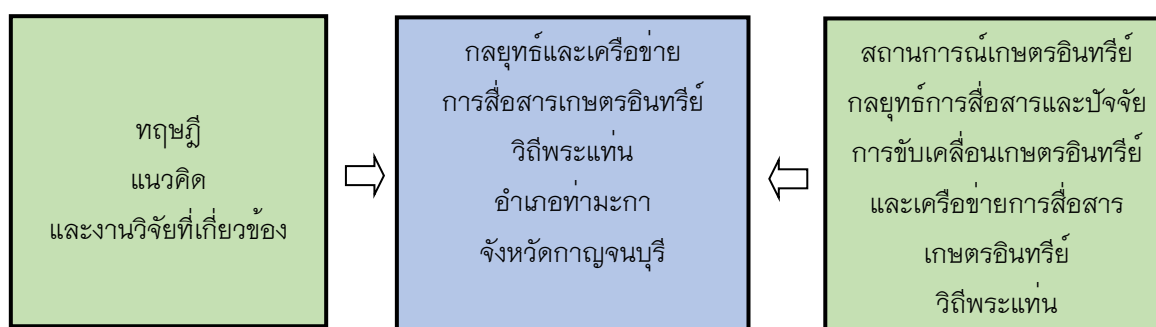
มีการเชื่อมโยงกันและทำงานร่วมกันในชุมชนอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) เครือข่ายภายในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นมี 2 ประเภท คือ เครือข่ายเรียนรู้ และเครือข่ายกิจกรรม 2) เครือข่ายนอกชุมชน เป็นการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชน ซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นจะการทำงานร่วมกันอยู่ 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่สนับสนุน และกลุ่มที่ร่วมปฏิบัติการ (Yooprasert et al, 2008)

3. แนวคิดการพึ่งตนเอง คือ การที่คนสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของคนอื่น มากเกินไปในทุกด้าน โดยมีความสมดุลความพอดีในชีวิต และต้องสอดคล้องกันระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การพึ่งพาตนเองเป็นการเสริมสร้าง แรงงานให้ดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการให้เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ เช่น คน สังคม ธรรมชาติ โดยไม่มุ่งเน้นในด้านการแข่งขัน แต่มุ่งความเป็นอิสระช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Puang-ngam, 2010)

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องทำความเข้าใจกับ เรื่องสถานการณ์เกษตรอินทรีย์ กลยุทธ์การสื่อสาร เครือข่ายและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้สังคมและชุมชนต่าง ๆ ได้พัฒนาการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบกับสามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาสถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น กลยุทธ์การ สื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถี พระแท่น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นแนวทางการศึกษาดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บุคคลที่ได้คัดเลือกต้องเป็นผู้นำ หรือสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 1 ปีขึ้นไป ส่วนบุคลากร

ภาครัฐ ภาคเอกชนและอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นประกอบด้วย

1. การศึกษาสถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา 1) กลุ่มแกนนำและสมาชิกชุดก่อตั้ง จำนวน 23 คน 2) บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกถึงโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสาธิตแปลงคีย์โฮล จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมและความเป็นเหตุเป็นผลกันของข้อมูล

2. การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา 1) กลุ่มแกนนำและสมาชิกชุดก่อตั้งจำนวน 23 คน 2) บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกถึงโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุม การสาธิตคีย์โฮลและตลาดคีย์โฮล จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมและความเป็นเหตุเป็นผลกันของข้อมูล

3. การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา 1) กลุ่มแกนนำและสมาชิกชุดก่อตั้งจำนวน 23 คน 2) กลุ่มสมาชิกใหม่จำนวน 12 คน จากทั้ง 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 1 คน 3) บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน 4) บุคลากรภาคเอกชนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการจัดเวทีชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ณ วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2565 และถือเป็นการนำข้อมูลคืนให้ชุมชนอีกด้วย

จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายถึงกลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและข้อมูลจากเวทีชุมชน มาจัดเรียงข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

สถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ชุมชนพระแท่นมีการเผยแพร่วัฒนธรรม ขยายผลการทำแปลงผักคีย์โฮล นำไปสู่การปฏิบัติตามแนวคิดเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ สามารถอธิบายได้ 3 ช่วงดังนี้

1. การก่อตัวแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น พ.ศ. 2561-2562 เกิดจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ใส่ใจสุขภาพ เป็นผู้ก่อตัวแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่ได้นำไปสู่เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

เพราะนำวัสดุจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาซึ่งการรวมตัวกันปลูกผักไว้รับประทานเองเป็นแปลงเล็ก ๆ ข้างบ้าน ปัจจัยสำคัญเกิดจากกลุ่มคนที่ใส่ใจสุขภาพ ต้องการหลีกเลี่ยงการกินอาหารที่มีสารพิษตกค้าง เป็นแกนนำตั้งต้นที่ทำให้เกิดจุดเริ่มต้นของการก่อตัวแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ต่อมาได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากเทศบาลตำบลพระแท่นร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้เข้ามาแนะนำให้มีการนำขยะในครัวเรือนมาทำเกษตรอินทรีย์และมีการจัดตั้งกลุ่มอบรมการปลูกผักแปลงคีย์โฮลขึ้น “กลุ่มคนรักสุขภาพ”

2. การเผยแพร่แนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น พ.ศ. 2562-2563 ในพ.ศ. 2562 ได้ก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนวิถีพระแท่น เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยไม่ใช้สารเคมีด้วยการทำสวนหลุมกุญแจหรือ “คีย์โฮล” เริ่มต้นจากการมีสมาชิก 23 คน ต่อมาได้ก่อตั้งตลาดคีย์โฮลเพื่อเปิดพื้นที่ให้ชุมชนใกล้เคียงได้มีโอกาสบริโภคผักปลอดสารพิษ และเป็นแหล่งเรียนรู้ “นวัตกรรมแปลงคีย์โฮล” โดยสมาชิกในกลุ่มก็ยังสามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผักปลอดสารพิษนำไปสู่การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน และส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นอีกด้วย ได้จัดครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2562 ทำการเปิดตลาดทุกวันเสาร์ที่ 2 และ 4 ของเดือน ณ วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม

3. การขยายแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น พ.ศ. 2563-2564 มีการขยายตัวของสมาชิกที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเทศบาลตำบลพระแท่นและเทศบาลตำบลพระแท่นลำพญา เกิดจากการปลูกผักกินเอง ผลการตรวจเลือดดีขึ้น สารพิษตกค้างในเลือดลดลง ทำให้เกิดการขยายแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ปลูกผักคีย์โฮล ชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามวิกฤติที่เกิดขึ้นในขณะนี้จากโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดคีย์โฮลที่ไม่สามารถเปิดได้ ชาวบ้านจึงสร้างวิถี New Normal สุทธิโรคระบาด ด้วยการหันมาพึ่งตนเองแบบองค์รวม ด้วยการจำหน่ายพืชผักกันเองในชุมชนและร้านค้าในหมู่บ้าน รวมถึงการประกาศขายผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

กลยุทธ์การสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น คือ 1. กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร 2. กลยุทธ์การสร้างสาร 3. กลยุทธ์การใช้สื่อ และ 4. กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร ดังนี้

1. กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร ผู้ส่งสาร เป็นกลุ่มแกนนำและสมาชิกชุดก่อตั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ส่งสารเองไม่จำเป็นต้องเป็นตัวบุคคลเสมอไป อาจเป็นรูปแบบของกลุ่มบุคคล องค์กร เครือข่าย ซึ่งนั่นก็คือ กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นนั่นเอง กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การเป็นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด เป็นการส่งเสริมให้เกิดความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของสมาชิก พบว่าสมาชิกมีทัศนคติด้านบวกต่อเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น เชื่อมั่น ปฏิบัติได้จริง สุขภาพดีขึ้น 2) กลยุทธ์การเสริมพลังให้กับผู้ส่งสารด้วยการพัฒนากลุ่มผู้นำหรือผู้ส่งสาร “เสริมพลัง” ด้วยการพัฒนาศักยภาพผู้นำอบรมเสริมสร้างความรู้เกษตรอินทรีย์และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเพิ่มความเชี่ยวชาญจากการเป็นวิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่มสื่อสารทั้งขาเข้าและขาออกนั่นเอง นอกจากนี้ได้ขยายผลให้กับบุคคลที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือคนกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน ให้มีความเชื่อมั่นเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง

และการพัฒนาชุมชน 3) กลยุทธ์การสะท้อนความคิด ทำให้เกิดทักษะใหม่ ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรม เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจได้อย่างง่ายดายและพร้อมที่จะร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นการพัฒนาทักษะในเรื่องของการฟัง พูด อ่าน และเขียน การคิด วิเคราะห์ซึ่งเป็นทักษะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง แกนนำกลุ่มเกษตรอินทรีย์จึงเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มและมีความเชื่อมั่นในตัวเอง และ 4) กลยุทธ์แบบองค์รวม เป็นการผลักดันการผลิตเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น การดำเนินงานระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายพืชผักปลอดภัยเข้าสู่ตลาดคีย์โฮลและยกระดับสินค้าเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน

2. กลยุทธ์การสร้างสาร ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การนำเสนอสารครอบคลุมไปในทุกมิติ การเกษตร เป็นเนื้อหาสารที่ครอบคลุมไปในทุกมิติของการเกษตรทั้งการผลิต การแพร่กระจาย และการบริโภค 2) การสื่อสารเกษตรอินทรีย์ต้องให้เข้าใจถึงจุดเด่นและเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นเนื้อหาใส่ใจในสุขภาพ ความประณีต คำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับและผลกระทบในระดับชุมชน สังคม 3) ความหมายมีความยืดหยุ่นและมีบทเปิดที่เข้าใจง่าย ในที่นี้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแปลงผักคีย์โฮลที่มีความยืดหยุ่นในการใช้วัสดุทำแปลงโดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสร้างสรรค์ได้เองจากวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน “การปลูกผักหมักปุ๋ยในจุดเดียวกัน” 4) การผสมผสานการแปลงผักคีย์โฮลกับกิจกรรมชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ ตลาดคีย์โฮล รวมถึงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ที่สามารถบูรณาการการทำงานของชุมชนร่วมกับเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น 5) การเล่าประสบการณ์ตรงและการโน้มน้าวใจด้วยความกลัว เป็นเนื้อหาจากประสบการณ์ตรงทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวกับชาวบ้าน และเกิดบรรยากาศที่ทุกคนตื่นตัวต่อการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ เศรษฐกิจฐานรากและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน 6) กลยุทธ์การสร้างสัญลักษณ์ร่วม “คีย์โฮล” ใช้สัญลักษณ์รูปกุญแจเป็นแปลงเกษตรปลอดสารพิษ สร้างแหล่งอาหารปลอดภัยของตัวเอง ควบคู่ไปกับการกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน 7) กลยุทธ์การตอกย้ำความสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง จุดเน้นความเข้มแข็งของชุมชนพระแท่นเป็นกลยุทธ์การสื่อสารหลัก ที่คาดหวังผลสำเร็จในระยะยาว และกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของสมาชิกเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นให้เกิดขึ้นจริงและยั่งยืน และ 8) เนื้อหาสารเป็นเรื่องที่ง่าย ใกล้ตัว และเป็นรูปธรรม เป็นการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างวัสดุที่ต้องใช้ในเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นเป็นของใกล้ตัว หาได้ง่ายจากครัวเรือนและลงมือปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง

3. กลยุทธ์การใช้สื่อ ประกอบด้วย 1) สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีสายใยเชื่อมร้อยชาวบ้านในชุมชนอันเป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ด้วยความใกล้ชิดกับชุมชนทำให้รับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน ผู้ใหญ่สุริยา เอมทอง ทำแปลงผักคีย์โฮลของตนเองรวมทั้งการเป็นวิทยากรบรรยาย สาธิต ลงมือปฏิบัติให้เห็น การอธิบายจากประสบการณ์จริง ความคุ้นเคย เวลาทำกิจกรรมจึงทำให้ถ่ายทอดการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม มีความน่าไว้วางใจ การมีเป้าหมายร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน 2) สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจง เช่น แผ่นพับเป็นสื่อเสริมให้กับสื่อบุคคลได้ในขณะการ

บรรยาย มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม เช่น ผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานแปลงคีย์โฮล เพื่อเป็นเอกสารประกอบการเรียนรู้ ส่วนป้ายโปสเตอร์นั้นทำหน้าที่เป็นสื่อข้อมูลในพื้นที่เพื่ออธิบายแนวคิดและขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ อย่างสั้น กระชับ เข้าใจง่าย เป็นต้น 3) สื่อเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น โดยแกนนำเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นแขกรับเชิญในรายการสัมภาษณ์เพื่อเผยแพร่ความรู้และเป็นการเชิดชูผลงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น 4) สื่อกิจกรรม กิจกรรมแปลงสาธิต และแหล่งเรียนรู้การจัดการขยะอินทรีย์ด้วยแปลงคีย์โฮลเป็นวิธีการที่นำมาใช้สนับสนุนหรือจัดการให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดประสบการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน รวมถึงการจัดกิจกรรมช้อนกิจกรรม ด้วยการเปิดตลาดคีย์โฮลและมีการจัดกิจกรรมการอบรมเกษตรอินทรีย์และการประกวดต่าง ๆ ของเยาวชนร่วมด้วย เป็นต้น 5) สื่อวิถีทัศน์ เป็นสื่อที่นำเสนอได้ทั้งภาพและเสียงที่สมจริงไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ง่ายต่อการควบคุม การดูซ้ำและดัดแปลง และยังสามารถเปิดชมแนวคิด ขั้นตอนวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับแปลงคีย์โฮล 6) สื่อใหม่ ใช้เพจเฟซบุ๊กเป็นหลักในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และใช้ไลน์ในการประชุมเพื่อการนัดหมายต่าง ๆ และ 7) สื่อผสมเป็นการใช้สื่อผสมโดยการใช้สื่อที่แตกต่างกัน นำจุดเด่นของแต่ละสื่อมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มชาวบ้านทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ แปลงสาธิต ตลาดคีย์โฮล และกิจกรรมช้อนกิจกรรม ตลอดจนการถ่ายทอดสดผ่านทางเพจเฟซบุ๊ก นับเป็นช่องทางออนไลน์ที่ช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ในวงกว้าง อย่างทันที่ทันใจ และค่าใช้จ่ายต่ำ

4. กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การยกระดับผู้รับสาร เป็นการพิจารณาผู้รับสารแบบผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น (active) เป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาตนเอง และ 2) กลยุทธ์การให้ผู้รับสารมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกะดับของการทำงานตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติงานและการประเมินผล

ปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการผลิต ปัจจัยการผลิตในที่นี้ นอกจากพืชผักปลอดภัยแล้ว ยังครอบคลุมปุ๋ยหมักชีวภาพและสารปรับปรุงดินสำหรับใช้ในการเพาะปลูกพืช น้ำหมักป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การแปรรูป และส่วนขยายพันธุ์พืช ตลอดจนการขอการรับรองในขอบข่ายการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ชุมชนพระแท่นด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม Participatory Guarantee Systems (PGS) คุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ 2) การแพร่กระจาย การมี “ตลาดคีย์โฮล” รองรับสินค้าอินทรีย์ที่แน่นอน โดยมีการจัดการและการวางแผนใหม่ด้วยการสร้างตราสินค้าให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และ 3) การบริโภค เป็นการทำให้ผู้บริโภคเข้าใจความแตกต่างของผักที่ระบบการผลิตมีการใช้สารเคมี กับการทำแปลงคีย์โฮลในบ้าน ทดลองปลูกผัก ได้ผักปลอดภัย สุขภาพดีขึ้น เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน และ 4) การสนับสนุนจากภายนอก อาทิ วัดราษฎร์ศรัทธาธรรมสนับสนุนสถานที่ เทศบาลตำบลพระแท่น

และ SCG สนับสนุนงบประมาณ ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมสนับสนุนความรู้ด้านการสื่อสารการตลาด เป็นต้น

เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบด้วย 1) เครือข่ายภายในชุมชน ได้แก่ เครือข่ายเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีลักษณะการเชื่อมโยงที่ไม่เป็นทางการ และเครือข่ายกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกัน มีคณะกรรมการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นที่มาทำงานร่วมกันและเป็นศูนย์ประสานงานเครือข่าย โดยมีกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีรีไซเคิล กลุ่มปุ๋ยนอร์แกนิกส์ และกลุ่มไส้เดือนดิน เป็นต้น ได้เชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และ 2) เครือข่ายนอกชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่สนับสนุน เป็นหน่วยงานภาคเอกชน และภาคราชการที่เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม และกลุ่มที่ร่วมปฏิบัติการ เป็นกลุ่มต่าง ๆ นอกชุมชนที่ร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการอยู่ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS พัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมและสนับสนุนช่วยเหลือให้กลุ่มเกษตรกรผ่านการรับรองมาตรฐาน ด้าน SCG สนับสนุนงบประมาณ ส่วนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนกระบวนการวิเคราะห์ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง และการหาแนวทางการยกระดับตลาดคีย์โฮลเป็นศูนย์กระจายสินค้าชุมชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการสื่อสารการตลาด เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ประกอบด้วย 1) กลุ่มไลน์ หรือ Line group เป็นช่องทางการเสนอข้อมูล ข่าวสาร VDO ภาพสินค้า กิจกรรมและการส่งเสริมการขายที่สามารถเชิญชวนให้ผู้ที่สนใจอาหารปลอดภัยเข้ากลุ่มไลน์ ด้วยการทำลิงค์และ QR code 2) เฟซบุ๊กแฟนเพจเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น เป็นการอัปเดตข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น และประกาศติดตามข่าวสารและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายคณะทำงานการผลิตอาหารปลอดภัย คีย์โฮลการ์เด้น ตลาดคีย์โฮล และ 3) เว็บไซต์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภค เพิ่มช่องทางการให้บริการแก่ผู้บริโภค และเป็นการสร้างชุมชนทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจจากผู้ร่วมกิจกรรมออนไลน์ต่าง ๆ ข้างต้นได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

สถานการณ์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

การก่อตัวแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ในปี พ.ศ. 2561-2562 เป็นแนวคิดเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้สื่อสารแพร่กระจายจากกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ใส่ใจสุขภาพ เป็นผู้ก่อตัวแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่ได้นำไปสู่เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ดังกล่าวมีความ

สอดคล้องกับแนวคิดของ วิรัช ลภีรัตนกุล (Laphirattanakun, 2010) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการในการส่งผ่านหรือสื่อความหมายระหว่างบุคคล สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่สามารถใช้ความสามารถของตนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยแสดงออกในรูปของความต้องการ ความปรารถนา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

การเผยแพร่แนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ในปี พ.ศ. 2562-2563 ก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ปลูกผักปลอดภัย เป็นองค์กรชุมชนที่ได้ต่อยอดมาจากโครงการการพัฒนาารูปแบบการตลาดเกษตรกรรายย่อยและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับความสนใจจากคนในชุมชนเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีผลผลิตมากขึ้น กลุ่มแกนนำจึงได้มีความคิดริเริ่มก่อตั้งตลาดคีย์โฮลขึ้นมา จนถึงช่วงการขยายแนวคิดเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ในปี พ.ศ. 2563-2564 เกิดการขยายตัวของสมาชิกที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเทศบาลตำบลพระแท่น จำนวน 12 หมู่บ้าน อย่างไรก็ตามเมื่อวิกฤติที่เกิดขึ้นในขณะนี้จากโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดคีย์โฮลที่ไม่สามารถเปิดได้ ชาวบ้านจึงสร้างวิถี New Normal สู้ภัยโควิด-19 ด้วยการหันมาพึ่งตนเองแบบองค์รวม ปลูก แปรรูป บริโภคเอง แบ่งปัน มีเหลือก็จำหน่ายในชุมชน ในประเด็นความพยายามหันมาพึ่งตนเองแบบองค์รวมด้วยวิถี New Normal สู้ภัยโควิด-19 นี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งตนเองของ Fonchingong & Fonjong (2002) ที่ให้ความสำคัญต่อการที่ประชาชนสามารถริเริ่มหรือพัฒนาการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นด้วยตัวของตัวเอง ทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การมีชีวิตที่ดีกว่า และการพึ่งตนเองได้ของชุมชนยังช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้อีกด้วย

กลยุทธ์การสื่อสารและปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

กลยุทธ์การสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบไปด้วย 4 กลยุทธ์ 1) กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร ประกอบด้วย กลยุทธ์การเป็นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด กลยุทธ์การเสริมพลังให้กับผู้ส่งสาร กลยุทธ์การสะท้อนความคิด และกลยุทธ์แบบองค์รวม 2) กลยุทธ์การสร้างสาร ประกอบด้วย กลยุทธ์การนำเสนอสารครอบคลุมไปในทุกมิติการเกษตร การสื่อสารเกษตรอินทรีย์ต้องให้เข้าใจถึงจุดเด่นและเงื่อนไขต่าง ๆ ความหมายที่มีความยืดหยุ่นและมีบทเปิดที่เข้าใจง่าย การผสมผสานการทำแปลงผักคีย์โฮลกับกิจกรรมชุมชน การเล่าประสบการณ์ตรงและการโน้มน้าวใจด้วยความกลัว และกลยุทธ์การสร้างสัญลักษณ์ร่วม “คีย์โฮล” 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวสาร สื่อกิจกรรม สื่อวิดิทัศน์ สื่อใหม่ และสื่อผสม 4) กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร ประกอบไปด้วย กลยุทธ์การยกระดับผู้รับสาร และกลยุทธ์การให้ผู้รับสารมีส่วนร่วม โดยกลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารในประเด็นของการสร้างความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (Pilun-Owad, 2011) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสารที่สำคัญ คือ ผู้ส่งสารมีความสามารถหรือเป็นผู้ชำนาญ เช่น การมีความรู้เฉพาะ มีประสบการณ์ทำงาน ได้รับการฝึกฝน มีอำนาจหน้าที่และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ส่วนในประเด็นกลยุทธ์การสร้างสาร สอดคล้องกับคำกล่าวของประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นที่ว่า “ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่เป็นพิธี

การ เป็นเรื่องใกล้ตัว ใช้วัสดุเหลือใช้จากครัวเรือนทำให้การปลูกผักปลอดภัยเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันของคนในครอบครัว เน้นพูดจริง ทำได้ สื่อสารกับชาวบ้านแล้วเข้าใจได้ทันที เช่น ปลูกผักหมักปุ๋ยในจุดเดียว” (Emthong, 2020) ด้านกลยุทธ์การให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในการออกแบบเนื้อหาสารเกี่ยวกับแปลงผักคีย์โฮล ร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมประเมินผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์ (Wiriyawit, 2019) เรื่องรูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรสู่การทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยการให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาและกระบวนการเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ที่กล่าวว่า การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงเกษตรกรสู่การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นการสื่อสารสองทางแบบสมดุลและได้ใช้การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมด้วยบุคคล หมายถึง คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นทีมวิจัย 2) การมีส่วนร่วมด้วยเนื้อหา หมายถึง การใช้เนื้อหาเรื่องเกษตร 3) อินทรีย์ ซึ่งการทำเกษตรเป็นอาชีพหลักของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน เพื่อชุมชน มีสุขภาพที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี และสามารถพัฒนาชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มในฐานเศรษฐกิจของชุมชนต่อไปในอนาคต 4) การมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการ หมายถึง สมาชิกในชุมชนจึงมีส่วนร่วมคิดกิจกรรมวิจัย ร่วมให้ข้อมูลชุมชน ร่วมวางแผนการทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ต่อการทำเกษตรอินทรีย์

สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีสายใยเชื่อมร้อยชาวบ้านในชุมชน เป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ด้วยความใกล้ชิดกับชุมชนทำให้รับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน ผู้ใหญ่สุรียาเป็นวิทยากรบรรยาย สาธิต ลงมือปฏิบัติให้เห็น การอธิบายจากประสบการณ์จริง ความคุ้นเคย เวลาทำกิจกรรมจึงทำให้ง่ายต่อการที่ชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (Kaewthep et al., 2008) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะเฉพาะของสื่อบุคคลที่ทำให้สื่อดังกล่าวเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างมาก เกี่ยวกับสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีสายใยเชื่อมร้อยอยู่กับชุมชน คุณสมบัตินี้เป็นคุณสมบัติเฉพาะสื่อบุคคลที่อยู่ในชุมชน ซึ่งการมีสายใยเชื่อมร้อยอยู่กับชุมชนก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามหลายประการ เช่น 1) ความใกล้ชิดกับชุมชน ทำให้รับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างเป็นปัจจุบัน 2) ความคุ้นเคย ทำให้มีรสนิยมเดียวกับชุมชน เวลาออกแบบทำกิจกรรมจึงทำให้ง่ายต่อการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม 3) ความน่าไว้วางใจ เนื่องจากมีประวัติความเป็นมาและความผูกพันที่มีระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ 4) มีผลประโยชน์ร่วมกับชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวทั้งหมดนี้ล้วนเป็นต้นทุนที่ช่วยปูทางให้การสื่อสารประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ทั้งสิ้น ปัจจัยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น คือ ปัจจัยการผลิต การแพร่กระจาย การบริโภค และการสนับสนุนจากภายนอก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัฐนิชา กรกิจมาลา (Euajarusphan & Natnicha, 2018) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในประเด็นพันธมิตรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ หน่วยงานภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในชุมชนแต่มีส่วนช่วยในการสนับสนุน

ทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในชุมชน ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สำนักงานเขตลาดกระบัง ชมรมลาดกระบังสัมพันธ์ และสภาวัฒนธรรมเขตลาดกระบัง

เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น มีการขยายตัวของสมาชิกที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งเทศบาลตำบลพระแท่นและเทศบาลตำบลพระแท่นลำพญา ซึ่งการขยายแนวคิดการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน เน้นการร่วมมือกันสร้างภาพที่ชุมชนคาดหวังให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของสมาชิกในการพัฒนาเรื่องดังกล่าว ให้เกิดขึ้นจริงและยั่งยืน จากลักษณะของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา คุ้ยแคะ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (Kuikae & Wongwatthanaphong, 2021) ศึกษาเรื่อง ชีววิถี: การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนด้วยชีววิถีอย่างยั่งยืน พบว่า ชีววิถีเป็นการดำเนินการเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการเกื้อกูลและสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างธรรมชาติกับการดำรงชีพของมนุษย์เป็นการสอนให้รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาประยุกต์ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริโภค ตลอดจนทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง ภายใต้หลักการสำคัญคือต้องปลอดสารพิษเท่านั้น รวมถึงต้องไม่มีการก่อหนี้สินมีการผสมผสานหลักการทำเกษตรให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้คำนึงถึงการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้วนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของผู้นำชุมชน ทรงศักดิ์ โชติณัติวัฒนการ (Chotinitiwattanakan, 2021) “เราส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในทุกมิติ ส่งเสริมการบูรณาการกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการจัดการขยะอินทรีย์ด้วยแปลงคีย์โฮลว่าชุมชนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นได้จากตนเองและจากความร่วมมือกับผู้อื่น เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกชุมชน การมองว่าชาวบ้านทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ ส่งเสริมความเชื่อมั่นนี้ สะท้อนถึงความรับผิดชอบของตนต่อปัญหาของชุมชน ทุกกิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน และจุดเน้นของการทำงานของเราคือ การยกย่องและเชิดชูคนดีและใช้ช่องทางการสื่อสารเสียงตามสาย ปากต่อปาก และเพจเฟซบุ๊กเป็นลักษณะประชาสัมพันธ์คนดี คนเก่ง ในชุมชนของเรา”

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น มีการเชื่อมโยงกันและทำงานร่วมกันในชุมชนอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ เครือข่ายภายในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นมี 2 ประเภท คือ 1) เครือข่ายเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีลักษณะการเชื่อมโยงที่ไม่เป็นทางการ เช่น การจัดเวทีชุมชน ไลน์กลุ่มวิดีโอคอล Zoom เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน การไปดูงานคีย์โฮลการ์เด้น แลกเปลี่ยนแนวคิดการปลูกผักหมักปุ๋ยซึ่งกันและกัน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การทำการแปรง รวมถึงการทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น 2) เครือข่ายกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกัน มีคณะกรรมการกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นที่มาทำงานร่วมกันและเป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายกับกลุ่ม

ต่าง ๆ เช่น กลุ่มขยะทองคำ กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยว ตลาดคีย์โฮล สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพระแท่น กลุ่มสตรีไร้ขีดเคิลบ้านสำนักเย็น บ้านหม่อมอง คริวเรือนหน้าอยู่ วัดปลอดขยะ หมอหินอาสา และชมรมผู้สูงวัยใส่ใจสุขภาพ เป็นต้น และเครือข่ายนอกชุมชน เป็นการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชน ซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นจะการทำงานร่วมกันอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) กลุ่มที่สนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคราชการที่เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ เช่น เช่น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม เช่น SCG โรงงานวังศาลา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมหาวิทยาลัย เป็นต้น 2) กลุ่มที่ร่วมปฏิบัติการ ได้แก่ กลุ่มต่าง ๆ นอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาคประชาชนภาคเอกชน และภาคราชการที่ร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการอยู่ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ส่วนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนกระบวนการวิเคราะห์ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง และการหาแนวทางการยกระดับตลาดคีย์โฮลเป็นศูนย์กระจายสินค้าชุมชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการสื่อสารการตลาด เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (Yooprasert et al., 2008) ที่ว่ามีเครือข่ายอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ เครือข่ายภายในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น เป็นชุมชนเข้มแข็งแบบพึ่งตนเองและการพัฒนาการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐและภาคเอกชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนหรือหนุนเสริมศักยภาพชุมชน โดยหลักสำคัญของการเป็นสมาชิกนั้นจะต้องเป็นคนที่มีใจรักในเรื่องเกษตรอินทรีย์ที่จะเชื่อมโยงไปถึงสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวเนื่องกันเป็นสำคัญ “ไม่เน้นผลกำไรแต่ใช้หลักใจแลกใจ” ในประเด็นชุมชนเข้มแข็งแบบพึ่งตนเองนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิทย์ พวงงาม (Puang-ngam, 2010) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง คือ การที่คนสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของคนอื่นมากเกินไปในทุกด้าน โดยมีความสมดุลความพอดีในชีวิต และต้องสอดคล้องกันระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การพึ่งพาตนเองเป็นการเสริมสร้างแรงงานให้ดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการกับชีวิตให้เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ เช่น คน สังคม ธรรมชาติ โดยไม่มุ่งเน้นในด้านการแข่งขัน แต่มุ่งความเป็นอิสระช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้การพึ่งตัวเองไม่ได้หมายถึงคนเดียวกลุ่มเดียว แต่ต้องพึ่งกลุ่มอื่นด้วย

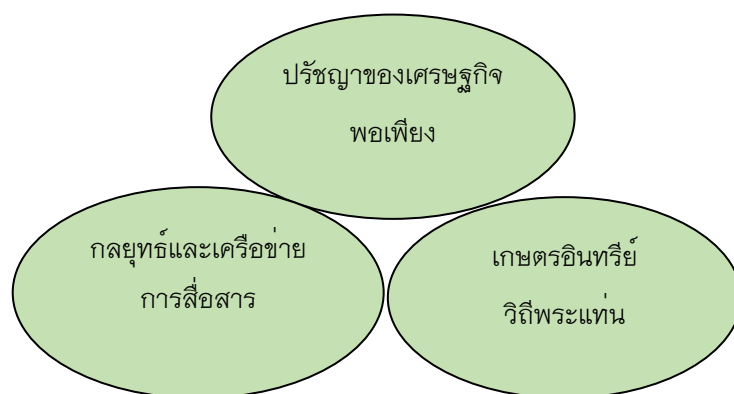
แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สด ใหม่ มีความน่าสนใจเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคและช่วยกระตุ้นความสนใจจากผู้ร่วมกิจกรรมออนไลน์ต่าง ๆ ทางกลุ่มไลน์ แฟนเพจตลาดคีย์โฮล และควรมีเว็บไซต์เกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น นอกจากนี้เมื่อชุมชนได้พบกับวิกฤติที่เกิดขึ้นในขณะนี้จากโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อตลาดคีย์โฮลที่ไม่สามารถเปิดได้ ชาวบ้านจึงสร้างวิถี New Normal สุภัยโควิด-19 ด้วยการหันมาพึ่งตนเองแบบองค์รวม ทั้งเรื่องอาหารปลอดภัยและวิถีการดำเนินชีวิต โดยเริ่มต้นที่การปลูกผักแปลงคีย์โฮลไว้กินเอง

มีเหลือจำหน่ายกันเองในชุมชนทั้งร้านค้าในหมู่บ้านและการประกาศขายผ่านช่องทางออนไลน์ส่วนบุคคล ทำให้ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ซึ่งชุมชนพระแท่นยังเน้นแนวความคิดปลูกผักแบบพอเพียง ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จึงไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ทั้งนี้การผลิตด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ การบริโภคอาหารอินทรีย์ที่จะเชื่อมโยงไปถึงสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวเนื่องกันเป็นสำคัญ เช่น การจัดการขยะในครัวเรือนและขยะทองคำ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำรงชีวิต ในประเด็นการสื่อสารผ่านสื่อใหม่นี้มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะสำคัญของ “สื่อใหม่” มีคุณสมบัติทั้งในเชิงเทคนิค ในเชิงสังคม และคุณสมบัติในเชิงอื่น ๆ ของ กาญจนา แก้วเทพ และ นิคม ชัยชุมพล (Kaewthep & Chaikhunpon, 2012) ดังนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ได้ง่าย เนื่องจากเป็นรูปแบบของการสื่อสารแบบสองทาง มีความสามารถเคลื่อนที่ได้สูง ทำให้สะดวกต่อการพกพาไปในต่าง ๆ สามารถดัดแปลงเปลี่ยนรูปได้ สามารถเชื่อมต่อกันได้ง่าย สามารถหาได้/ใช้ประโยชน์ได้ในทุกที่ มีความรวดเร็วในการสื่อสาร มีลักษณะที่ไร้พรมแดน และมีความเป็นดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

กลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการผลักดันให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ด้วยนวัตกรรมแปลงคีย์โฮลและเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของกระบวนการสื่อสาร (S-M-C-R) ที่ทำให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้โดยสมาชิกของชุมชน โดยแปลงคีย์โฮลที่ชุมชนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นได้จากตนเองและจากความร่วมมือกับผู้อื่นและเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกชุมชน

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการชุมชน เพื่อให้ได้ผลเป็นรูปธรรมและอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญที่สุดคือตัวบุคคล ซึ่งจะต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่น รู้จักพอ “ไม่มุ่งผลกำไรแต่เน้นใจแล่งใจ” ส่งผลต่อความยั่งยืนในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง เชื่อมโยงไปถึงสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจชุมชนฐานรากและสังคมที่เกี่ยวเนื่องกันดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

ผลจากการศึกษากลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นโดยผ่านการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกถึงโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดเวทีชุมชน โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น จำนวน 45 คน ณ วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีชุมชน พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ประกอบด้วย กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร กลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร ส่วนเครือข่ายการสื่อสารมีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ เครือข่ายภายในชุมชนและเครือข่ายนอกชุมชน ซึ่งเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นควรใช้แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ เพื่อให้สามารถขยายเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นและส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การศึกษาในครั้งนี้มีลักษณะแบบกรณีศึกษา เพื่อทราบถึงกลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่สามารถขยายเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่นที่ส่งผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากองค์กรต้องรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการ จึงควรศึกษาความต้องการของผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
2. ควรเผยแพร่องค์ความรู้กลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเกษตรอินทรีย์วิถีพระแท่น ให้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทชุมชนใกล้เคียงกัน ได้สามารถนำความรู้ไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีอย่างเป็นปึกแผ่น และมีการดำเนินงานเครือข่ายเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มประเด็นกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กรให้ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญทั้งการบริหารงาน และพัฒนางานวิจัยเชิงปริมาณประกอบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การเปิดรับและความพึงพอใจในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ในมุมมองของกลุ่มผู้บริโภค เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้ออาหารปลอดภัย
2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อโดยเฉพาะสื่อในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ การรับรู้ และการตัดสินใจซื้ออาหารปลอดภัยของกลุ่มผู้บริโภค

References

- Chotinitiwattanakan, S. (2021). *Interview*. May, 14.
- Emthong, S. (2020). *Interview*. November, 18.
- Euajarusphan, A., & Natnicha, K. (2018). Communication strategies and network to develop a strong community: Case study of Hua Ta Khe community in Lat Krabang District, Bangkok. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*, 12(2), 221–247.
- Fonchingong, C., & Fonjong, L. (2002). The concept of self-reliance in community disruption initiatives in the Cameroon Grass Fields. *Geo Journal* 57, 83–94.
<https://doi.org/10.1023/A:1026042718043>
- Kaewthep, K. et al. (2008). *Basics of knowledge management “community communications”*. Parbpim.
- Kaewthep, K., & Chaikhunpon, N. (2012). *New media study guide*. The Thailand Research Fund.
- Kuikae, W., & Wongwatthanaphong, K. (2021). Bio-way: Sustainable community development, Udon Thani. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11), 273–287.
- Laphirattanakun, W. (2010). *Public relations*. CU Print.
- Na Pombegra, W. (2008). *Decode economics to understand the economy*. Saengdao.
- Pilun-Owad, O. (2011). *Persuasive communication*. CU Print.
- Puang-ngam, K. (2010). *Community and Local Self-Governance*. Winyuchon.
- Rogers, E. M., & Kincaid, D. L. (1981). *Communication networks: Toward a new paradigm for research*. Free Press.
- Sathapitanon, P. (2004). *The main issues in communication and networks study*. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Wiriyawit, N. (2019). Participatory communication model for farmers changing to organic agriculture, Bangkok. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 11(1), 98–104.
- Yooprasert, B. et al. (2008). *Development of organizational management model community – based organization and integrated network*. National Research Council of Thailand.